

Livskvalitet på landet

– danskernes egne billeder og fortællinger

Fotos og citater i denne bog er indsamlet under forskningsprojektet 'Livskvalitet i yderområder og landdistrikter'. Projektet undersøger, hvad der giver danskere, der bor på landet deres høje livskvalitet og har fokus på hverdagslivet og betydningen af foreninger, mødesteder og geografisk variation.

Projektet er det første af sin art herhjemme, og det samler forskere fra henholdsvis Syddansk Universitet, Aalborg Universitet og Københavns Universitet.

Ved spørgsmål til fotos, citater eller forskningsresultater kontakt venligst Pia Heike Johansen, Landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet på: piaj@sam.sdu.dk

Forskningsprojektet er støttet af Realdania og løber frem til 2022.

Forord

af Stine Lea Jacobi, programchef i Realdania

Undersøgelser viser igen og igen, at danskerne er optimistiske, trygge og glade for tilværelsen. Men vidste du, at livskvaliteten i Danmark er lidt højere på landet end i byerne? Det viser målinger fra både Danmarks Statistik og Gallup. I den seneste undersøgelse fra Gallup blev 7.000 danskere spurgt til deres livskvalitet, og i landdistrikterne svarede hele 82 %, at de har 'en høj livskvalitet'. Lands gennemsnittet lå på 76,8 %.

Men hvad er det helt konkret, der skaber kvalitet og glæde i hverdagen, når man bor på landet? Dét spørgsmål er vi naturligvis meget optaget af i Realdania. For vi er sat i verden for at øge netop livskvaliteten og arbejder blandt andet for at udvikle og omstille yderområderne, så de fortsat kan danne rammen om gode liv, selvom mennesker og økonomisk vækst oftere i dag koncentrerer sig i de større byer. Derfor har vi valgt at støtte et stort tværfagligt forskningsprojekt, der frem mod 2022 undersøger, hvad der giver borgerne i yderområderne deres høje livskvalitet.

Projektet er det første af sin art herhjemme, og det samler forskere fra henholdsvis Syddansk Universitet, Aalborg Universitet og Københavns Universitet. Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet, er leder af det tværgående forskningsprojekt og står samtidig i spidsen for det faglige spor, der handler om hverdagslivet. Hun har forsket i landdistrikterne i mere end 20 år, og i dette projekt har hun inviteret borgere fra fem udvalgte landsdele til at sende fotos og fortællinger frem af dét, som de oplever som livskvalitet i hverdagen på landet.

I denne bog bringer vi et lille udvalg af det, der blev delt med hende. Vi har bestræbt os på at bringe de billeder og citater, der var sigende for mange, og tilsammen giver indblik i, hvad der er livskvalitet på landet anno 2020. Parallelt med dette udgiver vi også podcasten 'Trods dårlige odds', hvor Pia Heike Johansen sender Anders Lund Madsen ud til de samme områder af Danmark, som hun har modtaget billederne fra.

Vores håb er, at den nye viden kan gøre os klogere på, hvad vi skal værne om i disse år, hvor Danmarkskortet er under forandring. For vi kan ikke vende det blinde øje til den realitet, at mange landdistrikter og yderområder er udfordret af færre borgere, flere tomme huse og et ændret arbejdsmarked. Til gengæld kan vi sammen arbejde for en bæredygtig omstilling, så vi fortsat får glæde af yderområdernes mange muligheder, store potentialer og høje livskvalitet.

Der skal herfra lyde en stor tak til Pia Heike Johansen for at tilvejebringe vigtig viden om, hvad livskvalitet på landet er for en størrelse. Der skal også lyde en stor tak til alle dem, der har valgt at bidrage til forskningsprojektet ved at stille oplevelser og erfaringer til rådighed for forskningen og formidlingen.

Med venlig hilsen

Stine Lea Jacobi

Livskvalitet – en følelse der skabes i nuet

af Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet

Egentlig er det ret enkelt. Livskvalitet er at give sine børn mulighed for at klatre i træer og fange stålorme i naturen. Det er at blive overvældet af en smuk solnedgang og at blive afbrudt af en fascinerende ørn, der flyver hen over marken. Livskvalitet er at høre til stedet og til fællesskabet, at kunne trække sine egne gulerødder op af jorden og sammen med sine børn eller børnebørn tjekke om hønsene har lagt æg. Og så er livskvalitet på landet, mørket, stilheden, årstiderne og bålet på stranden. Det er faktisk så enkelt, at det er lige før, at det er banalt eller en regnefejl. Sådan ser det ud, når man spørger dem, der bor på landet.

Regnefejl eller realitet

Netop det med regnefejlen var omdrejningspunktet i et af de første interviews jeg deltog i vedrørende undersøgelsen af livskvalitet. En journalist fra en udpræget storbyavis var overbevist om at, hvis folket på landet var mere tilfredse med livet end folk, som bor i byerne, så måtte det skyldes fejl i data.

Da jeg forklarede den samme journalist, at nærheden til natur kunne være en forklaring på den højere livskvalitet på landet, fik det ham til at resonere, at det måtte være et romantisk syn på livet. Det romantiske fik pludseligt et skær af verdensfjernhed. Der var en undertone af, at det nok bare er noget, folk på landet siger, fordi de er stavnsbundne, eller fordi de aldrig har været uden for sognegrænsen og derfor ikke kender til det pulserende storbyliv. Og dem, som vælger at flytte ud af byen, har nok bare gang i et selvrealiseringsprojekt, som vi må antage stopper, når de vågner op i mødet med hverdagen på landet. Det var temmelig meget op ad bakke at forklare journalisten, at der er folk, som vælger livet på landet helt frivilligt, og at de hverken er dumme, naive eller en datafejl. Den pågældende journalist blev på mange måder en vigtig inspiration for selve designet af min undersøgelse af hverdagslivet på landet.

Som forsker i forholdet mellem land og by gennem mere end tyve år har jeg nemlig brugt uendelig meget tid på at gengive det helt enkle, nemlig, at der er folk, som bor på landet, der har valgt en anden rytme end den

som kendes fra byerne, nemlig deres egen rytme. Det betyder ikke, at folk på landet ikke oplever de samme udfordringer i at få hverdagen til at hænge sammen som alle andre i samfundet. Det betyder bare, at folk på landet har en mulighed for at blive forstyrret i travlheden på den gode måde, at de griber muligheden nu og da, og at det gør dem mere tilfredse med livet. Min mulighed for at undersøge livskvalitet på landet blev en mulighed for at stille skarpt på, hvad livskvalitet egentlig består i, hvis man spørger dem, som bor på landet.

Fotos fortæller

Men hvordan kan man med åbent sind undersøge og generalisere over menneskers følelse af livskvalitet, uden på forhånd at have besluttet, hvad livskvalitet består i? Vi valgte at løse udfordringen ved at tage afsæt i fortællinger om fotos. Det skulle være fotos, folk på landet selv havde taget, og de skulle vise hverdagslivets livskvalitet. Helt enkelt ønskede vi at få tilsendt et eller flere fotos af livstilfredshed i hverdagslivet sammen med en kort beskrivelse af, hvorfor netop det billede viste livskvalitet på

landet. Vi indrykkede derfor annoncer i lokalaviser i en række danske yderområder med opfordring til at sende os et foto med en kort forklaring.

Områderne var ikke tilfældigt udvalgt. For at sikre at vi med vores undersøgelse kunne sige noget generelt om, hvad livskvalitet på landet består i anno 2020 udvalgte vi både forskellige typer af yderområder og forskellige grupper af borgere. Yderområderne skulle være i forskellige landsdele, de skulle være med afstand til populære turistområder, landskaber skulle være forskellige, de skulle have forskellig afstand til større byer med uddannelsesinstitutioner, og de skulle være forskellige med hensyn til alderssammensætning. Vi endte med at annoncere efter fotos af livskvalitet fra i alt 27 sogne, og vi endte med 267 fotos af livskvalitet med tilhørende forklaringer.

De første resultater

Og hvad består livskvalitet så i på landet? I følge mine undersøgelser, består det i at give sine børn gode rammer for at lege og udvikle sig i

nærhed til naturen. Livskvalitet består i retten til at jage, samle eller dyrke sin egen mad. Den består i at blive overvældet af mørket, dyrene, stilheden og årstidernes skiften. Og så er livskvalitet på landet tæt forbundet med at høre til stedet og til fællesskabet. Det betyder ikke, at folk på landet ikke kan lugte gyllen, at de ikke ser de ensformige landbrugslandskaber, traktoren med pesticidesprøjten eller de forfaldne huse her og der. Det er heller ikke det samme som, at de ikke bekymrer sig om biler, der kører alt for stærkt, om lukkede skoler og butikker og om klimaforandringer og forureningen af grundvandet. Det er bare ikke dét, som forstås ved livskvalitet på landet. Det er en meget stor glæde for mig at kunne dele landlivets livskvalitet gennem bogens citater og fotos.

Kæmpe tak til Realdania for at udvælge fotos og citater så tro mod undersøgelsens resultater.

God læselyst!

"De nære venskaber, der skabes lokalt, når man vokser op på landet, giver livskvalitet også senere i livet. Ofte er selve stedet, hvor man er vokset op, omdrejningspunkt for venskabet," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"De venner, jeg har her, ville jeg aldrig tale med, hvis jeg boede i en stor by. Jeg ville aldrig blive venner med storsvinebonden eller invitere Hanne, som bor overfor, til kaffe. Men her finder man sammen, fordi man ikke har andre. Det synes jeg er meget givtigt."

"Forskningen i forholdet mellem land og by viser, at netværk på landet oftest skabes på tværs af køn, alder, uddannelse, samt socialt og politisk tilhørsforhold. Netværk i byer skabes oftest med afsæt i, at ligesindede finder sammen om den samme interesse," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Livskvalitet på landet er, at man kan eksperimentere med sin helt egen bolig og har masser af plads og bedre råd til at bygge nyt, renovere og bygge om. Og ofte gør man det selv og på sin egen måde" fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Ja, de kalder det nysgerrighed inde på fastlandet,
at vi har noget betænkksomhed herovre..."

"Forskningsresultater peger på, at landlige lokalsamfund er kendetegnet ved en stedbunden identitet. Identiteten bygger på, at man holder sig orienteret om hinandens liv og derfor kan træde til og række ud, hvis nogen har brug for hjælp," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Det giver mening og livskvalitet for mange, som bor på landet, at man har mulighed for at genskabe hjem til truede arter," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Når man først er vant til at kunne se horisonten rundt om sig og have plads, så kan man næsten ikke trække det tilbage igen."

"Både danske og internationale undersøgelser viser, at vendingen 'der er højt til loftet på landet' er en refleksion, der både knytter sig til det landskabelige udsyn og den sociale inklusion," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Kulturlandskabet – som for eksempel en bølgende kornmark – giver livskvalitet til mange på landet. Til gengæld forbindes de landbrugsaktiviteter, som er med til at skabe kulturlandskabet, ikke direkte med livskvalitet," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Hus og lade, have og marker er samlingspunkter for familie, venner og dem som bare kommer forbi. At kunne bestemme over sit eget sted og dele det med andre på ens egne præmisser er en del af det, der giver kvalitet i landlivet," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Vi sætter os ud i haven. Tænder et par stearinlys eller et bål
og venter på flagermusene og pindsvinet. Det er rigeligt.
Vi behøver ingen actionfilm. Overhovedet."

"Forskningen i livet på landet undersøger i disse år, hvad naturens rytme betyder for den oplevede livskvalitet. En tese er, at man oplever højere livskvalitet, når man vælger at lade naturens rytme tage over for de menneskeskabte rytmer," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Både husdyr og vilde dyr giver livskvalitet og mening til hverdagen, for dem der bor på landet. Man opbygger en relation til dyrene, og de bliver vigtige nedslagspunkter i hverdagen, hvad enten de skal fodres, lukkes ind eller blot kigger forbi i haven ved solopgang," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"På landet fremhæves det som livskvalitet, at man kan gå på jagt og genindføre og eksperimentere med gamle kendte metoder til fremstilling af lokale fødevarer i lille skala," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Og så sidde og nyde den gode mad, som jeg har hentet ude i min have. Kartoffler og det hele. Sådan nogle ting betyder noget. Så synes jeg dagen har været god."

"Forskning viser, at roen og oplevelsen af det enkle liv på landet forbindes med livstilfredshed," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"For mange af dem, der bor på landet, er det livskvalitet, at man – som en helt integreret del af hverdagen – kan dyrke sine egne grøntsager, hente æg fra havehønsene, klappe lammene, som snart skal slagtes, tage ud og fiske og samle bær. Gerne sammen med børn og børnebørn," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet

"Nu har vi selv boet i København. Der er et kulturliv, men programmet er sat. Her er det modsat – du skal selv være med til at designe programmet, og dét synes jeg er enormt befriende."

"En aktuel kortlægning af kulturliv i Danmark viser, at udbuddet og forbruget af kulturaktiviteter i en del landdistrikter svarer til det, der findes i de store byer," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"En væsentlig del af livskvaliteten i hverdagen på landet er knyttet til de mange muligheder for – og den lette adgang til – udendørs-aktiviteter med venner og familie," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"En del af livskvaliteten på landet er de interessebårne fællesskaber, der opstår ad hoc, når situationen eller vejret tillader det. I dag bruges sociale medier sammen med mund-til-mund, når der skal arrangeres fælles aktiviteter," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Bare stjernehimlen.
Både, at man kan sætte sig ud og glo på den, ikke...
Og også når man lige skal ud med skralderen, så
"Hold da kæft man, wow, det ser vildt ud i aften!"
og så ind igen og videre med livet."

"Regnbuer, spektakulære solnedgange, fuldmåner og fugle eller sjældne dyr, der viser sig lige, hvor man bor. Forskningen i hverdagslivsrytmer viser, at det opleves som livskvalitet, når man overvældes og fascineres af vejret og naturen og griber den ufrivillige pause, der dermed opstår," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Når man bor på landet, kommer lyset i natten fra stjerner og månen. Er der skyer på nattehimlen, er det mørkt. Mine undersøgelser viser, at det giver livskvalitet at være i mørket, fordi det skærper opmærksomheden på glæden ved stilheden," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Jorden giver kvalitet i livet.
Det er en eller anden urfølelse af, at man hører til."

"Forskning i stress påpeger, at nærheden til natur skaber ro og gør hverdagen overskuelig. Årstiden og vejret sætter dagsordenen for, hvad man kan og skal, og man bruger sine sanser til at navigere, fortæller Pia Heike Johansen," landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

"Det kan være livsbekræftende at opleve, hvor lille man er, når man bor på landet. Og det fremhæves som befriende, at man ikke behøver at tage stilling til alt. Det opleves som livskvalitet," fortæller Pia Heike Johansen, landdistriktsforsker ved Syddansk Universitet.

**TRODS
DÅRLIGE ODDS**

Vil du vide mere om, hvorfor livskvaliteten i Danmark er højere på landet end i byerne? Så lyt med til Realdanias podcast 'Trods dårlige odds'. Her går Anders Lund Madsen i fodsporene af landdistriktsforsker Pia Heike Johansen for at opklare, hvilket stof som livskvalitet på landet er gjort af. Lyt med i din foretrukne podcast app eller på **realdania.dk/podcast**

© 2020 Realdania

Redaktion: Realdania

Tekst: Pia Heike Johansen, Syddansk Universitet

Foto: Danskere bosiddende i yderområder og landdistrikter

Layout: by Ida Nissen

Tryk: Dystan & Rosenberg

ISBN: 978-87-93360-27-3

”Når man først er vant til at kunne se horisonten rundt om sig og have plads, så kan man næsten ikke trække det tilbage igen.”

I Danmark har folk en lidt højere livskvalitet på landet end i byerne, men vi ved meget lidt om hvorfor.

Derfor har Pia Heike Johansen, land-distriktsforsker ved Syddansk Universitet, inviteret folk, der bor på landet til at sende fotos og fortællinger frem af dét, som de oplever som livskvalitet i hverdagen.

Det sker som led i et stort tværfagligt forskningsprojekt, der frem mod 2022 undersøger, hvad der giver folk i yderområderne deres høje livskvalitet.

I denne bog præsenteres et udvalg af de fortællinger og fotos, som Pia Heike Johansen modtog fra borgere i yderområder og landdistrikter.